

2019 | Απρίλιος | Φάση 3 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

ΑΡΧΑΙΑ

Γ' Γενικού Λυκείου
Ανθρωπιστικών Σπουδών

Μ. Τετάρτη 24 Απριλίου 2019 | Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΘΕΜΑΤΑ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλη Ηθικά Νικομάχεια,

Ενότητες 5 (B3, 1-2) - 6 (B6, 1-4) - 7 (B6, 4-8)

Σημείον δὲ δεῖ ποιεῖσθαι τῶν ἕξων τὴν ἐπιγνομένην ἡδονὴν ἢ λύπην τοῖς ἔργοις· ὁ μὲν γὰρ ἀπεχόμενος τῶν σωματικῶν ἡδονῶν καὶ αὐτῶ τούτῳ χαίρων σώφρων, ὁ δ' ἀχθόμενος ἀκόλαστος, καὶ ὁ μὲν ὑπομένων τὰ δεινὰ καὶ χαίρων ἢ μὴ λυπούμενός γε ἀνδρείος, ὁ δὲ λυπούμενος δειλός. Περὶ ἡδονᾶς γὰρ καὶ λύπας ἐστὶν ἡ ἠθικὴ ἀρετὴ· διὰ μὲν γὰρ τὴν ἡδονὴν τὰ φαῦλα πράττομεν, διὰ δὲ τὴν λύπην τῶν καλῶν ἀπεχόμεθα. Διὸ δεῖ ἤχθαι πῶς εὐθὺς ἐκ νέων, ὡς ὁ Πλάτων φησὶν, ὥστε χαίρειν τε καὶ λυπεῖσθαι οἷς δεῖ· ἢ γὰρ ὀρθὴ παιδεία αὕτη ἐστίν.

Δεῖ δὲ μὴ μόνον οὕτως εἰπεῖν, ὅτι ἕξις, ἀλλὰ καὶ ποία τις. Ῥητέον οὖν ὅτι πᾶσα ἀρετὴ, οὗ ἂν ἦ ἀρετὴ, αὐτὸ τε εὖ ἔχον ἀποτελεῖ καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ εὖ ἀποδίδωσιν, οἷον ἡ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἀρετὴ τὸν τε ὀφθαλμὸν σπουδαῖον ποιεῖ καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ· τῇ γὰρ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἀρετῇ εὖ ὁρῶμεν. Ὅμοίως ἡ τοῦ ἵππου ἀρετὴ ἵππον τε σπουδαῖον ποιεῖ καὶ ἀγαθὸν δραμεῖν καὶ ἐνεγκεῖν τὸν ἐπιβάτην καὶ μῆναι τοὺς πολεμίους. Εἰ δὲ τοῦτ' ἐπὶ πάντων οὕτως ἔχει, καὶ ἡ τοῦ ἀνθρώπου ἀρετὴ εἴη ἂν ἡ ἕξις ἀφ' ἧς ἀγαθὸς ἄνθρωπος γίνεται καὶ ἀφ' ἧς εὖ τὸ ἑαυτοῦ ἔργον ἀποδώσει. Πῶς δὲ τοῦτ' ἔσται, ... ὧδ' ἔσται φανερόν, ἐὰν θεωρήσωμεν ποία τίς ἐστὶν ἡ φύσις αὐτῆς.

Ἐν παντὶ δὴ συνεχεῖ καὶ διαιρετῶ ἔστι λαβεῖν τὸ μὲν πλεῖον τὸ δ' ἔλαττον τὸ δ' ἴσον, καὶ ταῦτα ἢ κατ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἢ πρὸς ἡμᾶς... Λέγω δὲ τοῦ μὲν πράγματος μέσον τὸ ἴσον ἀπέχον ἀφ' ἑκατέρου τῶν ἄκρων, ὅπερ ἐστὶν ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πᾶσιν, πρὸς ἡμᾶς δὲ ὁ μήτε πλεονάζει μήτε ἐλλείπει· τοῦτο δ' οὐχ ἐν, οὐδὲ ταῦτὸν πᾶσιν. Οἷον εἰ τὰ δέκα πολλὰ τὰ δὲ δύο ὀλίγα, τὰ ἕξ μέσα λαμβάνουσι κατὰ τὸ πρᾶγμα· ἴσω γὰρ ὑπερέχει τε καὶ

2019 | Απρίλιος | Φάση 3 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

ὑπερέχεται τοῦτο δὲ μέσον ἐστὶ κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν. Τὸ δὲ πρὸς ἡμᾶς οὐχ οὕτω ληπτέον· οὐ γὰρ εἴ τῳ δέκα μναῖ φαγεῖν πολὺ δύο δὲ ὀλίγον, ὁ ἀλείπτης ἕξ μνάς προστάξει· ἔστι γὰρ ἴσως καὶ τοῦτο πολὺ τῷ ληψομένῳ ἢ ὀλίγον· Μίλωνι μὲν γὰρ ὀλίγον, τῷ δὲ ἀρχομένῳ τῶν γυμνασίων πολὺ. Ὅμοίως ἐπὶ δρόμου καὶ πάλης. Οὕτω δὴ πᾶς ἐπιστήμων τὴν ὑπερβολὴν μὲν καὶ τὴν ἔλλειψιν φεύγει, τὸ δὲ μέσον ζητεῖ καὶ τοῦθ' αἰρεῖται, μέσον δὲ οὐ τὸ τοῦ πράγματος ἀλλὰ τὸ πρὸς ἡμᾶς.

ΘΕΜΑ Α

A1. α. «Σημεῖον δὲ δεῖ ποιεῖσθαι τῶν ἕξεων τὴν ἐπιγινομένην ἡδονὴν ἢ λύπην τοῖς ἔργοις»: Ποια παραδείγματα επικαλεῖται ὁ φιλόσοφος γιὰ νὰ στηρίξει λογικὰ τὴ θέση ὅτι τὰ ευχάριστα ἢ δυσάρεστα συναισθήματα ἀποδεικνύουν τὴ διαμόρφωσὴ τῆς ἕξης;

Μονάδες 5

β. Νὰ χαρακτηρίσετε καθεμίᾳ ἀπὸ τῆς παρακάτω προτάσεως ὡς Σωστὴ ἢ Λανθασμένη:

- 1) Ἡ ἕξι εἶναι ἀποτέλεσμα ἐπαναληπτικὰ ἰδίων ἐνεργειῶν ἀνεξαρτήτως τῆς ποιότητος τῶν ἐνεργειῶν.
- 2) Κάθε ὄν χαρακτηρίζεται ἀπὸ ἀρετὴ ἀποκλειστικὰ καὶ μόνον ἀν βρίσκεται στὴν τέλεια κατάστασὴ του.
- 3) Ἡ ἀρετὴ εἶναι ἡ τέλεση ἀπλῶς κάποιων ἐνεργειῶν χωρὶς συνέπειες στὸ ὑποκείμενο καὶ στὸ ἔργο που ἐπιτελεῖ.
- 4) Τὸ ἄκρο τῆς ἐλλείψεως σχετικὰ με τῆς ἀρετῆς τῆς σωφροσύνης καὶ τῆς πραότητος συναντάται τὸ ἴδιο συχνὰ με τὸ ἄκρο τῆς ὑπερβολῆς.
- 5) Ἡ «προαίρεσις» συνιστᾷ ἐκλογὴ που γίνεται στιγμιαία καὶ ἀπερίσκεπτα.

Μονάδες 1x5

A2. α. Σύμφωνα με τὸ ἀ' ἀπόσπασμα νὰ ἐπισημάνετε τὰ εἴδη τῶν ἡδονῶν καὶ τὴν συσχέτισή τους με τὴν ὑπαρξὴ ἢ ὄχι τῆς ἠθικῆς ἀρετῆς.

Μονάδες 5

β. Νὰ σχολιαστοῦν οἱ λέξεις – φράσεις «ποῖα τις», «εὔ ἔχει», «ἀγαθός», «ἐπιστήμων».

Μονάδες 5

2019 | Απρίλιος | Φάση 3 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

A3. Στις προηγούμενες ενότητες ο Αριστοτέλης έδωσε βασικά γνωρίσματα της ηθικής αρετής. Ποια είναι τα νέα γνωρίσματα της αρετής που προστίθενται σύμφωνα με το τελευταίο απόσπασμα και συμπληρώνουν τον ορισμό της;

Μονάδες 10

A4. α. Να βρείτε στα τρία αποσπάσματα λέξεις ετυμολογικά συγγενείς με τις παρακάτω: ακτίνα, ιδανικός, τιμωρός, υπεξαίρεση, μεροληψία.

Μονάδες 5

β. Για καθεμία από τις επόμενες λέξεις να γράψετε μια πρόταση στα Νέα Ελληνικά, όπου η ίδια λέξη σε οποιαδήποτε μορφή της θα χρησιμοποιείται με διαφορετική σημασία από αυτήν που έχει στο αρχαίο κείμενο: «ἀποδίδωσιν», «θεωρήσωμεν», «ἀγαθός».

Μονάδες 5

A5. Να γράψετε δίπλα στο κεφαλαίο γράμμα καθεμίας από τις προτάσεις της Στήλης Α τον αριθμό της πρότασης της Στήλης Β που τη συμπληρώνει σωστά:

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
A. Όταν ο Αριστοτέλης πέθανε στη Χαλκίδα ήταν τότε το τρίτο έτος	1. της εκατοστής δέκατης πρώτης Ολυμπιάδας. 2. της εκατοστής δέκατης τρίτης Ολυμπιάδας. 3. της εκατοστής δέκατης τέταρτης Ολυμπιάδας.
B. Δεκαεφτά χρονών ήταν ο γιος του Ασκληπιάδη Νικόμαχου όταν έφτασε στην Αθήνα	1. το 367 π.Χ. 2. το 366 π.Χ. 3. το 368 π.Χ.
Γ. Όταν ο Θεόφραστος ίδρυσε σχολή που θα πρόβαλλε τις διδασκαλίες του Αριστοτέλη αυτή πήρε το όνομα	1. Λύκειο 2. Περίπατος 3. Ακαδημία
Δ. «ἥθος ἀνθρώπων δαίμων» είχε υποστηρίξει	1. ο Δημόκριτος. 2. ο Ηράκλειτος. 3. ο Πρωταγόρας.
Ε. Οι αρετές που περιγράφουν το χαρακτήρα του ανθρώπου ανήκουν στο	1. «ἄλογον» μέρος της ψυχής. 2. «λόγον ἔχον» μέρος της ψυχής. 3. «ἄλογον» και στο «λόγον ἔχον» μέρος της ψυχής.

Μονάδες 2x5

A6. Ο Αριστοτέλης στο τρίτο απόσπασμα τονίζει την ανάγκη εύρεσης της υποκειμενικής μεσότητας από το ίδιο το άτομο. Στο παρακάτω απόσπασμα από τα Πολιτικά (Α 2, 15-16) τονίζει την ανάγκη εύρεσης της μεσότητας από την πολιτεία:

«Είναι φυσική λοιπόν η τάση του ανθρώπου να συνυπάρχει μαζί με άλλους σε μια τέτοια κοινωνία. Κι εκείνος όμως που πρώτος τη συγκρότησε, υπήρξε ένας από τους πιο μεγάλους ευεργέτες του ανθρώπου. Γιατί όπως ο άνθρωπος είναι το ανώτερο από όλα τα όντα όταν φτάνει στην τελειότητά του, έτσι όταν σπάζει τη σχέση του με τον νόμο και τη δικαιοσύνη γίνεται το χειρότερο από όλα. Δεν υπάρχει πιο ανυπόφορο και πιο ολέθριο πράγμα από την αδικία που διαθέτει όπλα. Ο άνθρωπος, από την άλλη, γεννιέται εφοδιασμένος από τη φύση με όπλα για να υπηρετήσει τη φρόνηση και την αρετή, που όμως μπορεί να τα χρησιμοποιήσει εξ ολοκλήρου και για αντίθετους σκοπούς. Γι' αυτό ο δίχως αρετή άνθρωπος είναι από όλα τα όντα το πιο ανόσιο και το πιο άγριο, το χειρότερο από όλα στις ερωτικές απολαύσεις και στις απολαύσεις του φαγητού. Η δικαιοσύνη είναι στοιχείο συστατικό της πόλης· είναι αυτό που συγκρατεί την τάξη στην πολιτική κοινωνία».

Να συσχετίσετε μεταξύ τους τα αποσπάσματα.

Μονάδες 10

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτωνος, Πολιτικός, 293c-e

Ο Σωκράτης συνομιλεί με τον Ελεάτη ξένο σε μια προσπάθεια να οριστεί ο σωστός πολιτικός άνδρας και το ορθό πολίτευμα. Στο παρόν απόσπασμα συμπεραίνεται ότι πάνω και από όλα τα πολιτεύματα βρίσκεται ο τρόπος που τα διαχειρίζεται ο σωστός πολιτικός άνδρας.

ΞΕΝΟΣ: Ἀναγκαῖον δὴ καὶ πολιτειῶν, ὡς ἔοικε, ταύτην ὀρθὴν διαφερόντως εἶναι καὶ μόνην πολιτείαν, ἐν ἧ̄ τις ἂν εὕρισκοι τοὺς ἄρχοντας ἀληθῶς ἐπιστήμονας καὶ οὐ δοκοῦντας μόνον, ἐάντε κατὰ νόμους ἐάντε ἄνευ νόμων ἄρχωσι, καὶ ἐκόντων ἢ ἀκόντων, καὶ πενόμενοι ἢ πλουτοῦντες, τούτων **ὑπολογιστέον** οὐδὲν οὐδαμῶς εἶναι κατ' οὐδεμίαν ὀρθότητα.

2019 | Απρίλιος | Φάση 3 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

ΝΕΑΡΟΣ ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Καλῶς.

ΞΕΝΟΣ: Καὶ ἐάντε γε ἀποκτείνοντες τινὰς ἢ καὶ ἐκβάλλοντες καθαίρωνσιν ἐπ' ἀγαθῶ τὴν πόλιν, εἴτε καὶ ἀποικίας οἷον σμήνη μελιττῶν ἐκπέμποντές ποι σμικροτέραν ποιῶσιν, ἢ τινὰς ἐπεισαγόμενοί ποθεν ἄλλους ἔξωθεν πολίτας ποιῶντες αὐτὴν αὖξωσιν, ἔωσπερ ἂν ἐπιστήμη καὶ τῷ δικαίῳ προσχρώμενοι σώζοντες ἐκ χείρονος βελτίῳ ποιῶσι κατὰ δύναμιν, ταύτην τότε καὶ κατὰ τοὺς τοιούτους ὅρους ἡμῖν μόνην ὀρθὴν πολιτείαν εἶναι ῥητέον· ὅσας δ' ἄλλας λέγομεν, οὐ γνησίας οὐδ' ὄντως οὐσας λεκτέον, ἀλλὰ μεμιμημένας ταύτην, ἃς μὲν ὡς εὐνόμους λέγομεν, ἐπὶ τὰ καλλίῳ, τὰς δὲ ἄλλας ἐπὶ τὰ αἰσχίονα [μεμιμῆσθαι].

ΝΕΑΡΟΣ ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Τὰ μὲν ἄλλα, ὦ ξέने, μετρίως ἔοικεν εἰρήσθαι· τὸ δὲ καὶ ἄνευ νόμων δεῖν ἄρχειν χαλεπώτερον ἀκούειν ἐρρήθη.

ΞΕΝΟΣ: Μικρὸν γε ἔφθης με ἐρόμενος, ὦ Σώκρατες. ἔμελλον γάρ σε διερωτήσιν ταῦτα πότερον ἀποδέχη πάντα, ἢ τι καὶ δυσχεραίνεις τῶν λεχθέντων· νῦν δ' ἤδη φανερόν ὅτι τοῦτο βουλευσόμεθα τὸ περὶ τῆς τῶν ἄνευ νόμων ἀρχόντων ὀρθότητος διελθεῖν ἡμᾶς.

Λεξιλόγιο

- καθαίρωνσιν ἐπ' ἀγαθῶ: εξαγνίσουν για το καλό της

ΘΕΜΑ Β

B1. Να μεταφράσετε ἀπὸ τὸ κείμενο που σας δόθηκε τὸ ἀπόσπασμα: «Ἀναγκαῖον δὲ καὶ πολιτειῶν ... ἐκπέμποντές ποι σμικροτέραν ποιῶσιν».

Μονάδες 10

B2. Με ποια κριτήρια μπορούμε να πούμε σύμφωνα με τον Ξένο ὅτι ὀρίζεται ἡ μόνη «ὀρθὴ πολιτεία»;

Μονάδες 10

B3. α. Να ἀναλύσετε σε ἰσοδύναμη σύνταξη τὸ ρηματικὸ ἐπίθετο που υπογραμμίζεται: «τούτων ὑπολογιστέον οὐδὲν οὐδαμῶς εἶναι κατ' οὐδεμίαν ὀρθότητα».

Μονάδες 3

- β. Να τρέψετε σε ευθύ λόγο τις ακόλουθες μορφές πλαγίου λόγου:
- ❖ ταύτην όρθην διαφερόντως είναι και μόνην πολιτείαν
 - ❖ αν εύρισκοι τούς άρχοντας άληθώς έπιστήμονας και ού δοκοῦντας μόνον

Μονάδες 4

- γ. Να αιτιολογήσετε το είδος του αν στα ακόλουθα παραδείγματα:
- ❖ εν ή τις αν εύρισκοι τούς άρχοντας άληθώς έπιστήμονας και ού δοκοῦντας μόνον...
 - ❖ έωσπερ αν έπιστήμη και τῶ δικαίω προσχρώμενοι σφύζοντες εκ χείρονος βελτίω ποιῶσι...

Μονάδες 3

- B4. α.** χείρονος, γνησίας, εύνόμους: Να δώσετε τον ίδιο τύπο στον υπερθετικό βαθμό.

Μονάδες 2

- β. Να δώσετε τη δοτική και κλητική ενικού του ίδιου γένους για τα: έκόντων, άκόντων.

Μονάδες 2

- γ. Να δώσετε τον ίδιο τύπο στο Μέλλοντα της ίδιας φωνής για τα: είναι, εκβάλλοντες, καθαιρώσιν, δυσχεραίνεις.

Μονάδες 2

- δ. Να δώσετε το απαρέμφατο του μέσου Παρακειμένου για τα: εκπέμποντες, έπεισαγόμενοι, άρχειν.

Μονάδες 2

- ε. Να δώσετε για τους ακόλουθους τύπους το β' ενικό οριστικής Παρατατικού της ίδιας φωνής: προσχρώμενοι, μεμιμημένας.

Μονάδες 2